

Latvija
100

SEB

Latvijas cilvēki un tautsaimniecība 100 gados

Baltijas valstis pasaulē

Pirmsākumi - 1917

1918 - 1939

1940 - 1990

1991 - 2017

Dibinās valstis

1918. gadā, izmantojot situāciju, kad Krievijā norisinās Lielinieku apvērsums un Vācija ir sakauta 1. Pasaules karā, visas trīs **Baltijas valstis izmanto iespēju proklamēt neatkarību.**

Latvijas teritorijā vēl turpinās **brīvības cīņas.**

1920. gadā **tiek slēgti miera līgumi ar PSRS.** Tas paver durvis patiesi brīvu valstu veidošanai.

Lai gan Krievijas Impērijas sastāvā Baltijas valstis bija attīstītākais reģions, pēc kara tām jāpārvar dažādas **saimnieciskais grūtības.**

Zemes piešķiršana starp prioritātēm

Pirms 1. Pasaules kara visās trijās Baltijas valstīs ievērojamas lauksaimniecības zemju platības pieder muižniekiem.

Šai laikā Lietuvā tikai ap **20%** zemnieku ir bez zemes, Latvijā tie ir ap **55%**, bet Igaunijā līdz pat **2/3**.

 Igaunija pirmā uzsāk zemes reformas jau **1919.** gadā

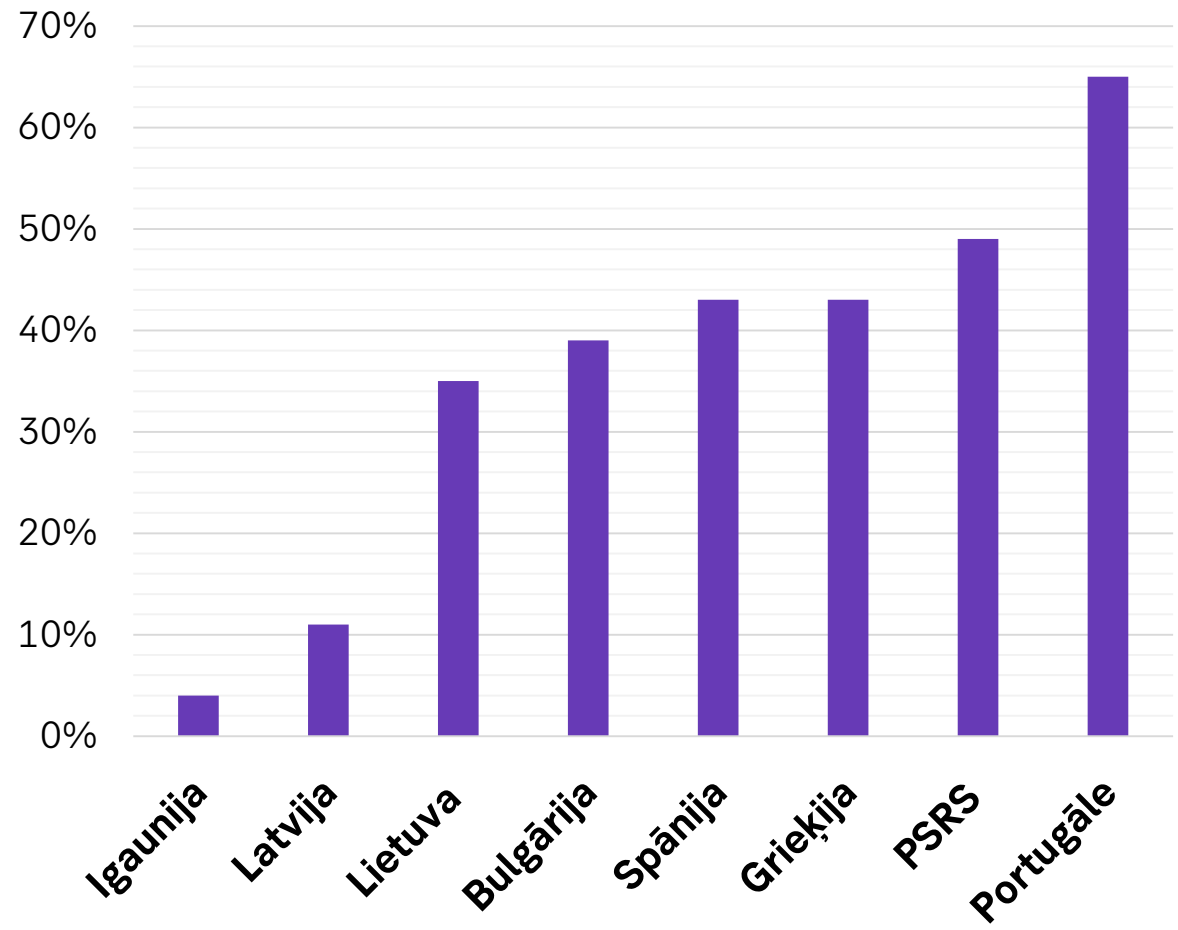
 Latvija seko **1920.** gadā

 Lietuvā ilgāk turpinās karadarbība un tās tiek uzsāktas **1922.** gadā.

Uzplaukst kultūra

- Neatkarīgās valstīs **attīstās vietējā kultūra**.
- Par oficiālo saziņas līdzekli kļūst **nacionālā valoda**.
- Tas **veicina mākslas, mūzikas un teātru attīstību**, attiecīgi tiek atvērti muzeji, akadēmijas un konservatorijas.
- Daļa iedzīvotāju Baltijas valstīs **saprot arī krievu un vācu valodu**.

Lasīt un rakstīt nepratēju īpatsvars iedzīvotājos, kuri vecāki par 10 gadiem

Veidojas skolas

- **Atveras** gan valsts subsidētas privātās skolas, gan valsts skolas.
- **levieš** obligāto izglītību.
- Līdz ar vidusskolu **izveidojas** arī tehniskās, arodskolas, komercskolas un jūrskolas, kā arī etnisko minoritāšu skolas.
- Rīgā un Kauņā **dibinās** universitātes, **tiek pārveidota** Tartu universitāte.

1935. gadā **Latvijā ir visaugstākais studentu īpatsvars Eiropā** (30 uz 10 tūkst. iedzīvotāju). **Igaunija** šajā ziņā ierindojas **2. vietā** (29), bet **Lietuva 10. vietā** (14).

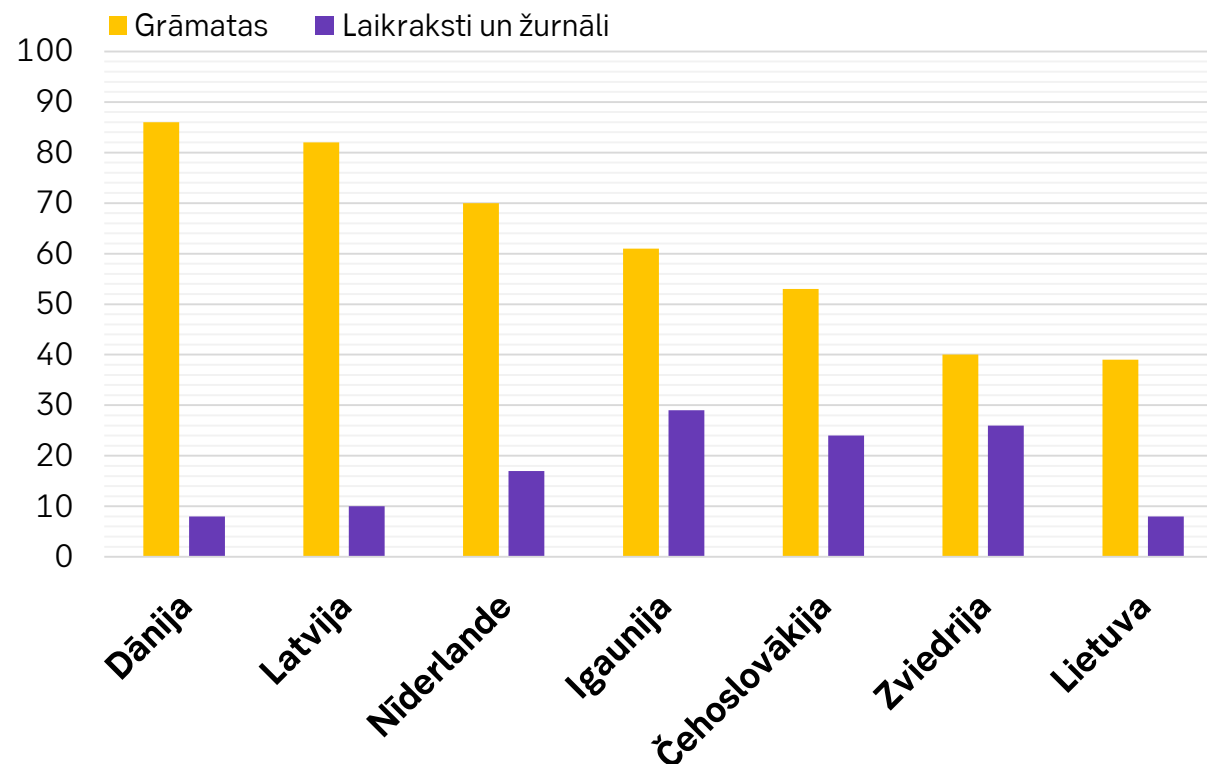
1939. gadā **Latvijas Universitāte** ar 6.5 tūkst. studentu ir **9. lielākā Eiropā** pēc studentu skaita, 15. vieta pasaulē (aiz 6 ASV universitātēm).

2017. gadā Latvijā dzīvo tikpat iedzīvotāju, cik 1935. gadā

Iespiesto grāmatu skaitu mēdz uzskatīt par **tautas garīgās kultūras mērauklu**, un šajā ziņā esam priekšā vairumam Eiropas valstu.

1930. gadu vidū Latvijas ir **2. vietā Eiropā pēc iespiesto grāmatu skaita** uz 100 tūkst. iedz., Igaunija 4. vietā, Lietuva 9. vietā.

Iespiesto grāmatu un laikrakstu skaits uz 100 tūkst. iedzīvotājiem

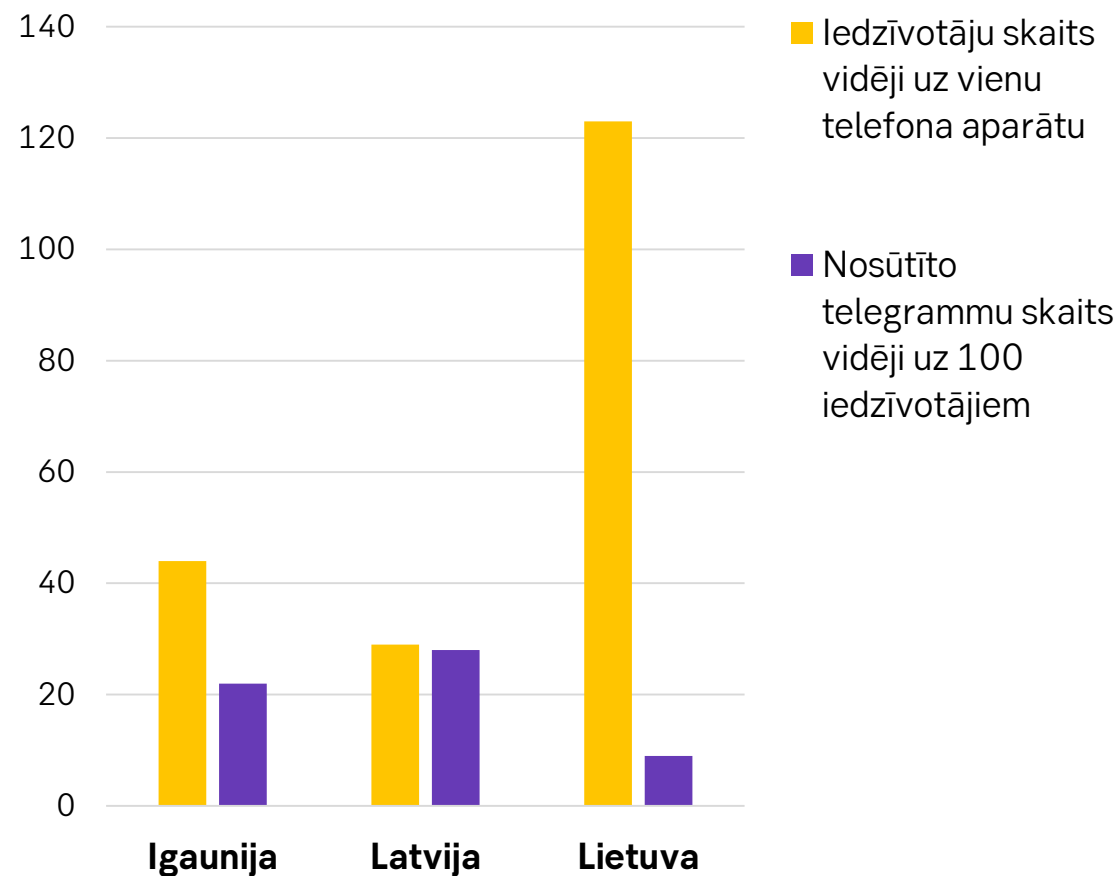

Žurnālu un laikrakstu ziņā Eiropā
1. vietu ieņem Igaunija, kamēr Latvija 11. vietā, bet Lietuva 18. vietā

Labklājība palielina iespējas

Latvija ir līdere komunikācijas iespēju ziņā. Latvijā 30. gadu vidū ir viszemākais iedzīvotāju skaits uz telefona aparātu, kā arī visaugstākais nosūtīto telegrammu skaits uz iedzīvotāju.

Tādu greznību kā **automašīnu uz iedzīvotāju** šajā periodā visvairāk ir Igaunijā (226 iedz. uz vienu automašīnu), Latvijā 298 iedz. uz vienu auto, taču Lietuvā vispār 763.

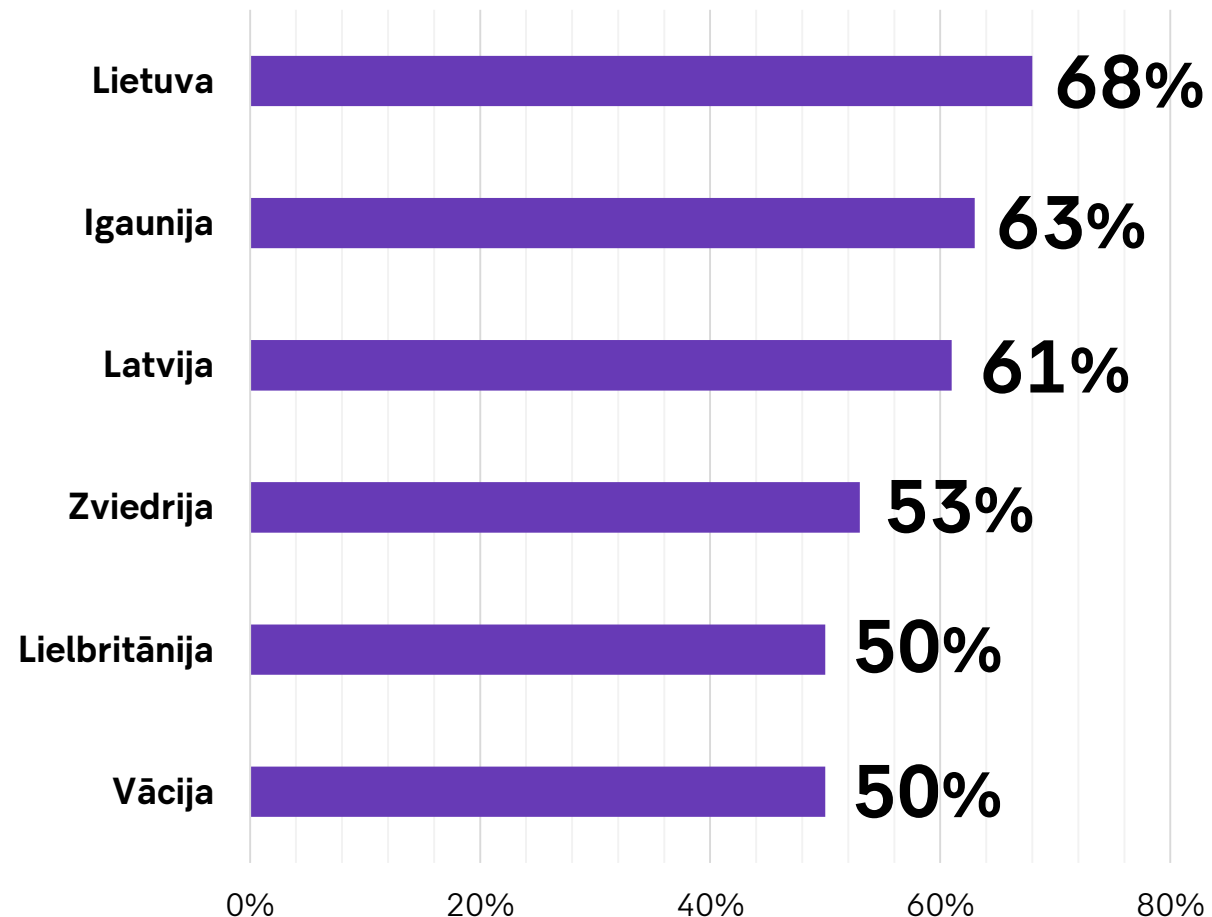
Lietuva daudzos rādītājos atpaliek, bet **līderībā mijas Latvija ar Igauniju.**

Baltijas valstis izceļas ar augsto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvaru

Šāda situācija lielā mērā izveidojās **zemes reformu iespaidā** daudziem kļūstot par lauksaimniekiem.

Pirms 2. Pasaules kara Lietuva ir vienīgā valsts Eiropā, kur nodarbināto sieviešu skaits pārsniedz nodarbināto vīriešu skaitu.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars populācijā

Galvenā nozare - lauksaimniecība

Pēc 1. Pasaules kara **lauksaimniecība ir dominējošā nozare**, Latvijā un Lietuvā tajā nodarbināti ap 80% strādājošo, Igaunijā ap 2/3. 1939. gadā Lietuvā tajā joprojām 77%, Latvijā 67%, Igaunijā 60%.

Rūpniecībā Lietuvā **nodarbināti** ap 5%, Latvijā ap 15%, bet Igaunijā 17%.

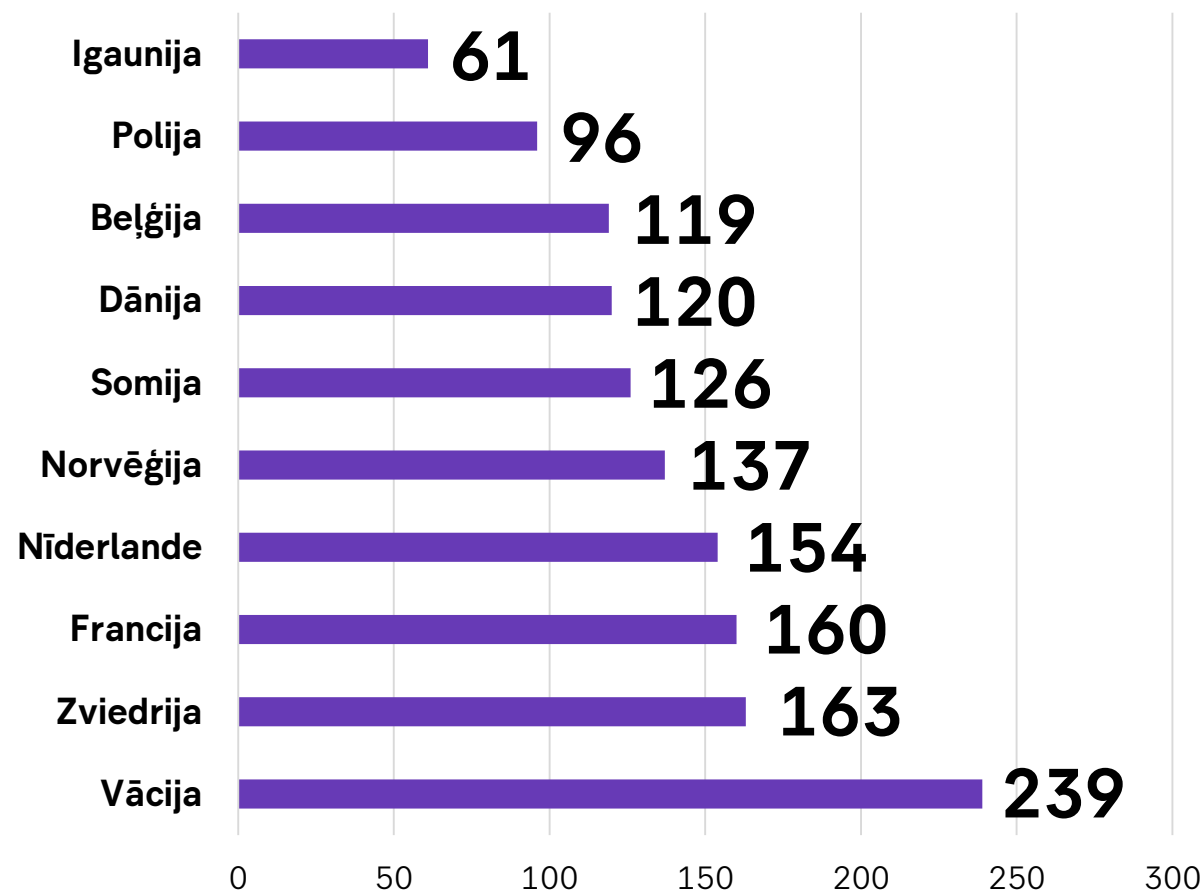
Fokuss uz lauksaimniecību **atstāj pozitīvu iespaidu uz iedzīvotāju uzturu.**

Rēķinot uz vienu iedzīvotāju, latvietis 30. gadu otrajā pusē **vidēji gadā patērē 85 kg gaļas un 566 litrus piena produktu** jeb visvairāk Eiropā, pasaulē atpaliekot vien no Jaunzēlandes.

Latvijā pelna labi

- **Rūpniecībā kvalificēti strādnieki 30. gados Latvijā saņem** par ceturtdaļu vairāk nekā Lietuvā un divreiz vairāk nekā Igaunijā.
- **Strādnieki lauksaimniecībā vidēji saņem** 2-3 reizes mazāk, jo ap 60% no samaksas ir graudā – nodrošināta mājvieta un uzturs.
- Lai gan algas Baltijas valstīs ir šķietami zemākas nekā citviet Eiropā, **zemāka ir arī dzīves dārdzība**, un **reālā alga sanāk augstāka nekā Eiropas turīgākajās valstīs**. Tāpat arī atšķirības ir starp pilsētām un laukiem.

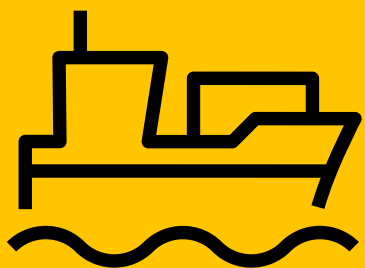
Vidējās dzīves dārdzības līmenis
(Latvija 1935. gadā = 100)

Tirdzniecības produkti līdzīgi

Visās trijās Baltijas valstīs attīstoties lopkopībai, īpaši piensaimniecībai, **sviests**, līdz ar kokmateriāliem, kļūst par nozīmīgākajām eksporta precēm.

Tomēr **Latvijā vadošā eksportprece ir kokmateriāli** un tā izstrādājumi. Pie mums tie veido ap 1/3 no kopējā eksporta, bet pie kaimiņiem ap 20%.

30. gados **Igaunijā** tas veido nepilnu **1/3** kopējā eksporta apjoma, kamēr **Latvijā** un **Lietuvā** svārstās **ap 20%**.

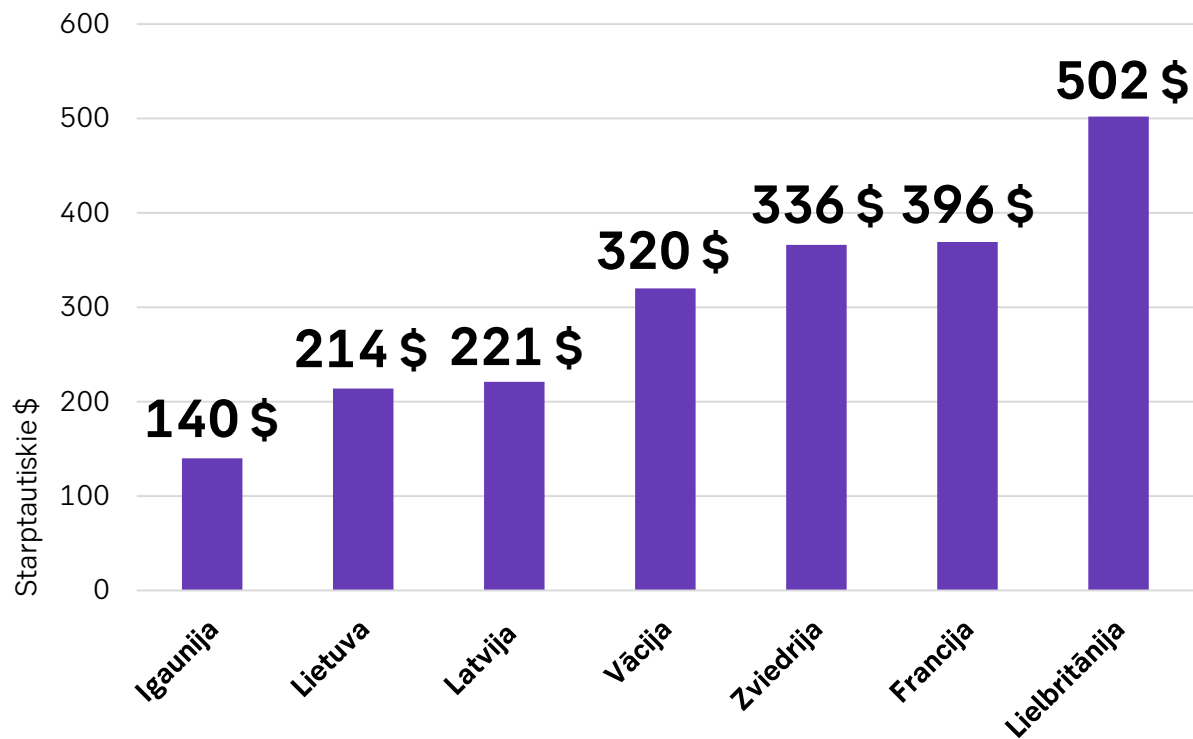
Visu trīs valstu galvenie tirdzniecības partneri ir **Vācija** un **Lielbritānija**.

Dzīvojam labi, bet “rietumi” tālu

Lai gan Latvijā nacionālais ienākums uz iedzīvotāju vidēji periodā 1925. – 1934. g. ir augstākais no Baltijas valstīm, **Eiropas mērogā ierindojamies 12. vietā**, Igaunija 13. vietā, bet Lietuva 20. vietā.

Rūpniecības ražojumu ziņā 30. gadu vidū **Latvijā saražo 2x vairāk** nekā Lietuvā un Igaunijā kopā.

Nacionālais ienākums uz vienu iedzīvotāju

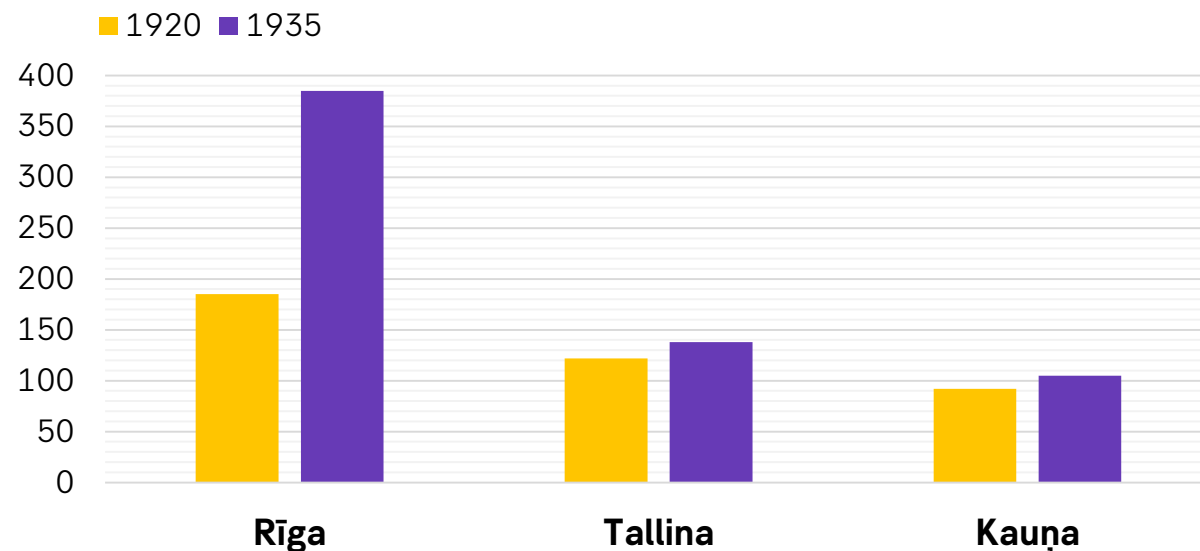
Pārrēķinot vērtību uz vienu iedzīvotāju **Latvijā** tā ir **192 lati**, **Igaunijā 80 lati**, **Lietuvā 43 lati**.

Uz dzīvi pilsētā

Attīstoties citām nozarēm, notiek pakāpeniska iedzīvotāju **migrācija no laukiem uz pilsētām**.

Lai gan **Latvijā 30. gadu beigās ir augstākais pilsētu iedzīvotāju īpatsvars (35%) Baltijas valstīs** (Igaunijā 33%, Lietuvā 23%), Eiropā vidēji tas ir 50%, bet PSRS ap 30%.

Iedzīvotāju skaits Baltijas valstu lielākajās pilsētās

Rīga ir Baltijas centrs. Neatkarības gadu laikā iedzīvotāju skaits vairāk nekā dubultojas, kamēr Lietuvas un Igaunijas lielākajās pilsētās tā pieaugums ir niecīgs.

Latvijā lielāka nacionālā daudzveidība

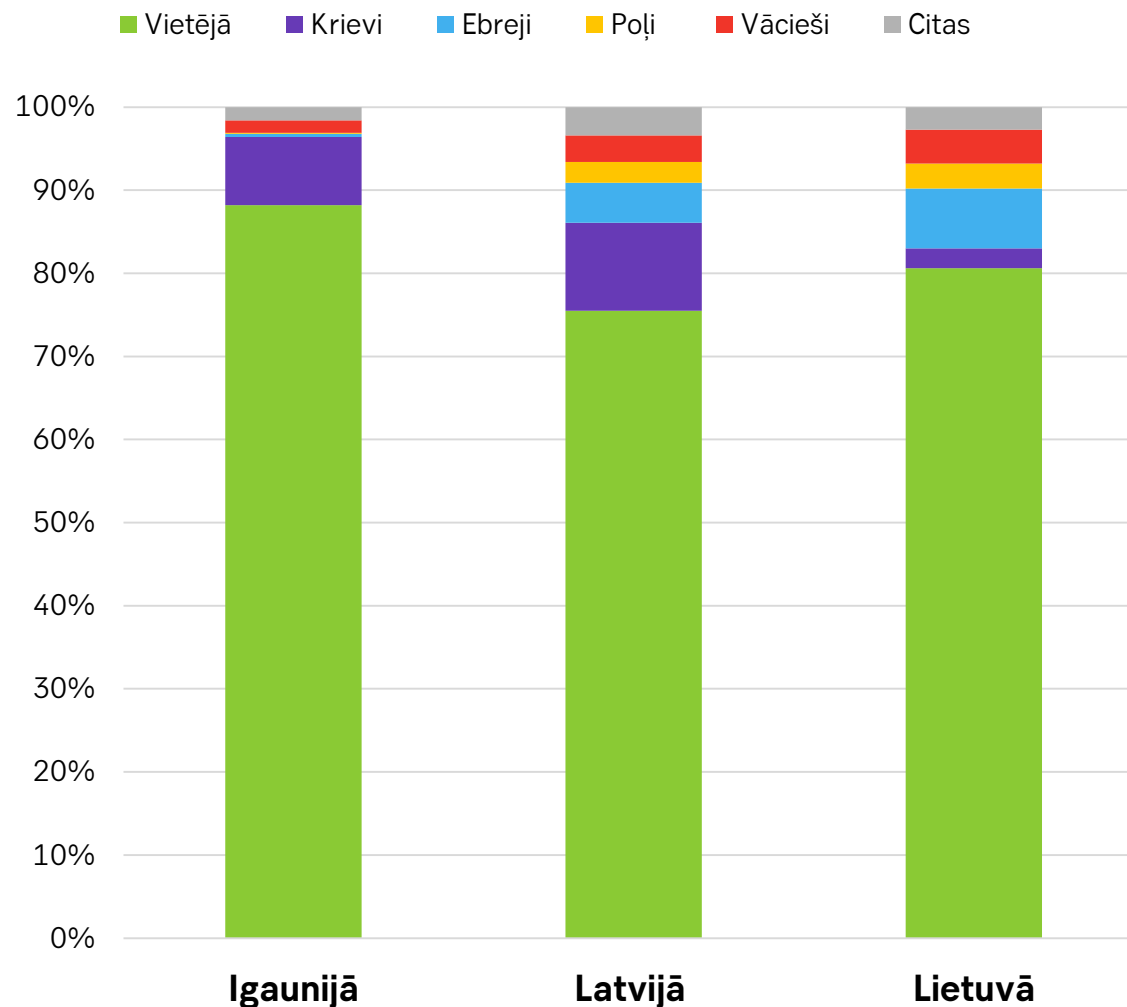
Igaunijā nacionālītāšu daudzveidība ir vismazākā.

Igauņi 1935. gadā veido 88%, krievi 8%.

Latvijā **76% latvieši, 11% krievi.**

Lietuvā, atšķirībā no pārējām, lielākā etniskā minoritāte ir **ebreji - 7%**, kamēr paši lietuvieši 81%.

Iespiesto grāmatu un laikrakstu skaits uz 100 tūkst. iedzīvotājiem

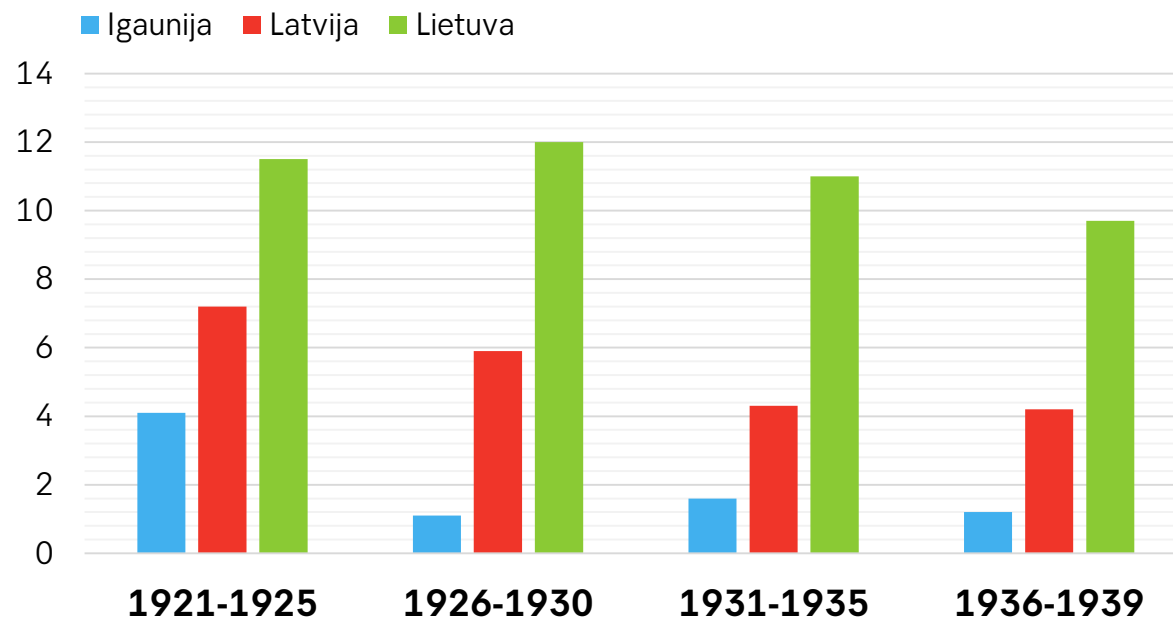
Demogrāfiskā situācija ir Baltijā pozitīva

Visās trijās valstīs **samazinās** gan **dzimstība** un **mirstība**, gan arī **dabiskais pieaugums**.

Lietuvā situācija ir vislabvēlīgākā, pirms

2. Pasaules kara sasniedzot 10 cilvēku pieaugumu uz 1000 iedzīvotājiem gadā, kamēr Latvijā vien 4, bet Igaunijā tikai nedaudz virs 1.

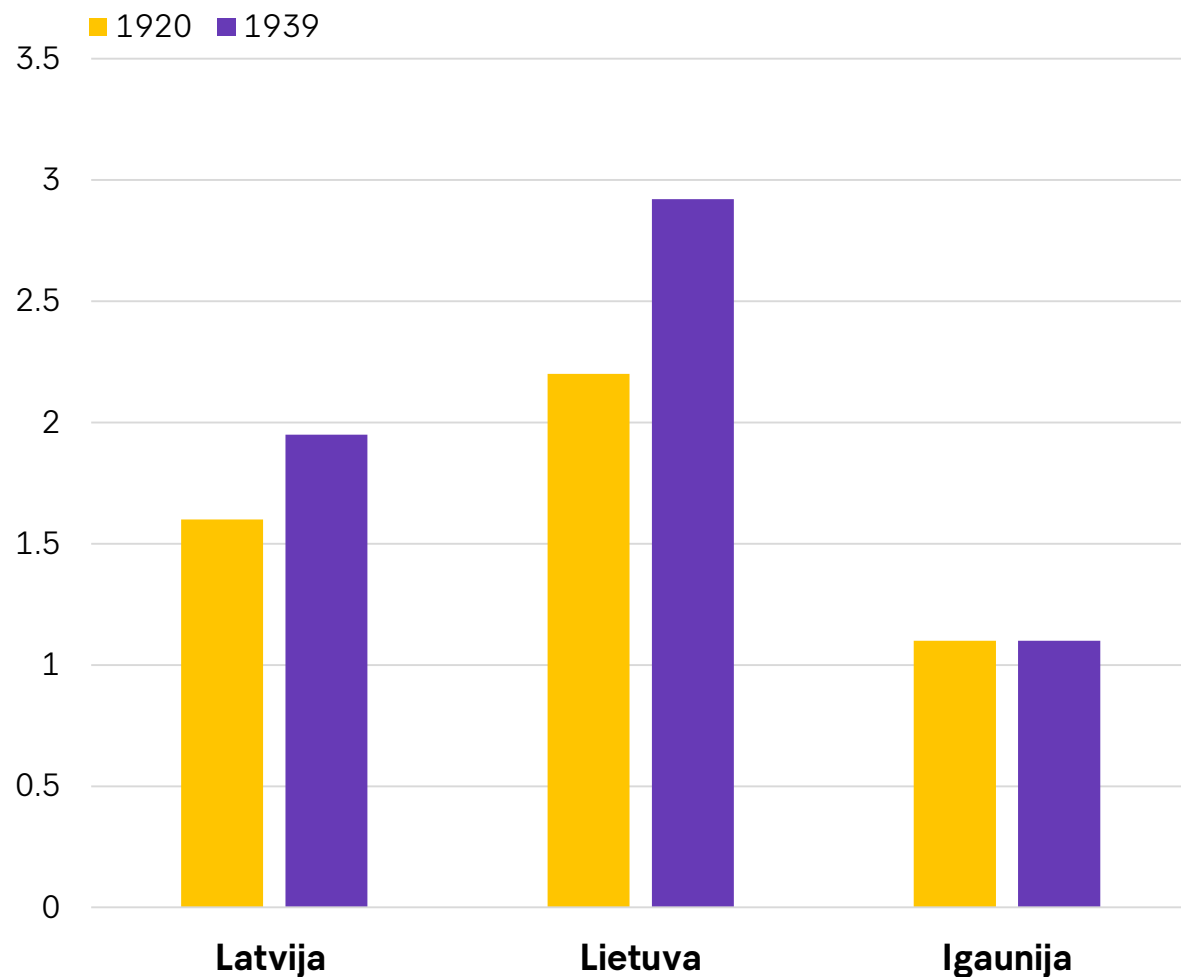
Dabiskais pieaugums uz 1000 iedzīvotājiem, vidēji gadā

Samērā maza daļa iedzīvotāju ir vecāka par 60 gadiem (Lietuvā 11%, Igaunijā 13%, Latvijā 14%) un **izteikts vairums ir 15-59 vecuma grupā** (attiecīgi 59%, 63% un 60%).

Līdz ar **labvēlīgāko demogrāfisko situāciju, iedzīvotāju skaits** šajā periodā visvairāk **aug** Lietuvā – no 2.2 milj. līdz 2.9 milj. Latvijā tas pieaug no 1.6 līdz 1.95 milj., sasniedzot 19. gadsimta beigu līmeni. Igaunijā iedzīvotāju skaits paliek gandrīz nemainīgs.

Iedzīvotāju skaits Baltijas valstīs

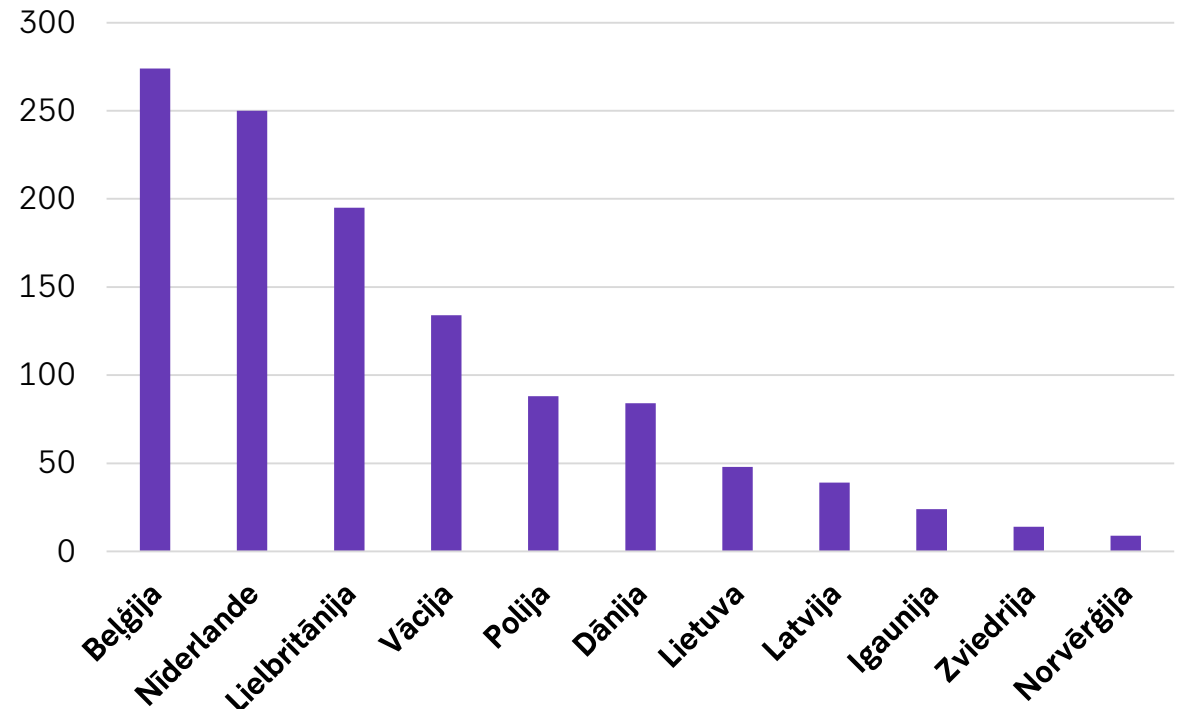
Maz apdzīvotas

Baltijas valstu teritorijas

ir samērā plakanas, reti apdzīvotas, pārklātas ar mežiem, pļavām, tīreļiem un purviem.

Baltijas valstis, līdz ar Skandināvijas valstīm, atrodas **Eiropas iedzīvotāju blīvuma lejasdaļā.**

Iedzīvotāju skaits uz 1 kv. kilometru

Latvijā 26.6% no teritorijas klāj **meži**, kamēr Igaunijā 20.7%, bet Lietuvā 18.9%.

Nāk 2. Pasaules karš un **Baltijas valstis tiek iekļautas PSRS sastāvā uz 50 gadiem.**

Pēc neatkarību atjaunošanas, 90. gados **visas trīs piemeklē līdzīgi apstākļi.**

Strauji mainīgā republiku situācija veicina sociālo stresu, kā rezultātā visās trijās **samazinās dzimstības rādītāji.**

90. gados no tām notiek **ievērojama iedzīvotāju emigrācija**, kas galvenokārt virzīta uz bijušajām PSRS republikām. 21. gadsimtā plūsma mainās uz ES valstīm.

Šodien Igaunija ar vismazāko iedzīvotāju skaitu ir vienīgā no trim, kurā dzīvo vairāk cilvēku nekā pirms okupācijas 1939. gadā. Latvijā šobrīd dzīvo **1.93** milj., Lietuvā **2.81**, Igaunijā **1.32**.

Kopš neatkarības ekonomiskā situācija uzlabojas

Patlaban visas trīs **atpaliek no Eiropas vidējā līmeņa**.
Latvijā IKP uz iedzīvotāju pēc pirktspējas ir par trešdaļu zemāks, kamēr kaimiņos par nepilnu ceturtdaļu. Tomēr **pakāpeniska konverģence turpinās**.

Baltijas valstu vieta
SVF rangā pēc IKP uz
iedzīvotāju
(pēc pirktspējas)

	1995		2017
	81.	→	50.
	70.	→	40.
	64.	→	41.

1918 - 1939